

RESSENYA A ESTRELA, J. E. (2013). *ESCRITORS I LITERATURA AL CALENDARI LLEMOŚÍ (1874-1883)*. VALÈNCIA, INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM. 2013, 224 pp. ISBN 978-8478-226306

REVIEW TO ESTRELA, J. E. (2013). *ESCRITORS I LITERATURA AL CALENDARI LLEMOŚÍ (1874-1883)*. VALÈNCIA, INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM. 203, 224 pp. ISBN 978-8478-226306

ALBERT PERPINYÀ I PUIG
alper@alumni.uv.es
Universitat de València

Al present llibre J. Enric Estrela vol acostar al lector la importància que la revista cultural *Lo Rat-Penat. Calendari llemosí (1875-1884)* –dirigida per Constantí Llobart i Josep Mª Puig i Torralva– tingué en aquella època, en tant que fou la primera revista important de caire cultural feta a València del període. Una revista que durant la seua curta existència posarà a l'abast del públic lector, poemes, relats, estudis i assajos de caràcter filològic i històric, textos antics, efemèrides i notes erudites, d'escriptors i escriptores de tot arreu del territori catalanoparlant, amb la calra intenció de fer-los circular de manera normalitzada.

Al llarg de més de 150 pàgines, Estrela ens ubica el *Calendari llemosí* dins el projecte renaixencista llobbartià; a més a més, ens parla de les col·laboracions compilades pels directors als deu volums de què consta: manifestacions literàries, aportacions de caire historicista i assajos d'altra índole –de temàtica filològica o biogràfics, fonamentalment– que també s'hi inseriren i

que fan veure la diversitat de temes tractats en aquella publicació que fou un dels projectes de més volada de Constantí Llombart. Estrela, a més, també hi dedica una part a parlar del col·laboradors més rellevants (2013: 6) i una altra a les escriptores, un aspecte que cal remarcar especialment, atès que, per primera vegada, les veus femenines en literatura comencen a ocupar un lloc.

Estrela també ens posa de manifest les intencions que motivaren Llombart les diverses iniciatives que mampregué, mogudes per una voluntat de bastir els elements necessaris per codificar una llengua amb una ortografia, un diccionari i una gramàtica, així com pel fet de voler disposar d'una plataforma editorial per a difondre les obres dels clàssics i dels autors contemporanis i un mitjà de comunicació per a promoure'ls. En definitiva, com molt bé ens mostra Josep Enric Estrela al seu estudi, d'aquest darrer aspecte s'encarrega el *Calendari Llemosí*.

El projecte del *Calendari Llemosí* sembla que començà a obtindre els seus fruits una dècada després que Llombart publicara el seu primer número. I així ho palesen les paraules que Josep Maria Puig i Torralva escriu a *Lo Rat-Penat. Calendari Llemosí de 1884* (p.11), que també transcriu Estrela (2013: 15) i aporta com a dada a tenir en compte.

Al llarg del llibre i, més concretament a l'apartat que Estrela dedica a l'anàlisi de les publicacions de gènere poètic del *Calendari Llemosí*, es citen gran quantitat de poemes, alguns dels quals mostren els canvis estètics que s'estaven produint en la societat durant aquells anys. Alguns dels poemes apareguts al *Calendari Llemosí* poden ser considerats com una «literatura de transició» entre el que representà el Romanticisme en la primera meitat del segle XIX i el Modernisme (2013: 45).

J. Enric Estrela, al llarg del seu treball, insisteix en la idea que, per a Llombart, tan renaixencista era una oda o una elegia, com un romanç popular, sempre que la llengua en que estigueren escrites fóra la valenciana. De fet, allò que marca la visió de la Renaixença en Llombart és l'ús de la nostra llengua com a mitjà de comunicació, un ús en què ell va creure sempre: fins i tot en elaborar el seu treball més «erudit», *Los fills de la morta viva*, que tenia una clara orientació minoritària i on fàcilment, al seu temps, es podria haver optat pel castellà, llengua que, com és ben sabut, era considerada en aquells anys la més adequada per a treballs d'aquesta índole.

Un altre gènere analitzat per Estrela és el teatre, gènere que Llombart considerà importantíssim per portar a terme el seu projecte, ja que a través d'aquest gènere hi ha una gran capacitat de transmissió ideològica i era una via més de difusió cultural i, a més, una de les més fàcils del moment, atès que arribava a una gran quantitat de públic i amb un mínim esforç. Per una altra banda, cal assenyalar com l'autor de l'estudi ens mostra també com història i literatura formen un tot insoluble per als homes i dones de la Renaixença. I que Constantí Llombart i Josep Maria Puig i Torralva feren una passa de vertadera importància per a la consolidació d'aquest moviment a València.

Així doncs, el treball que ressenyem ací conté un estudi documentat sobre el sentint i el contingut d'una de les revistes culturals més importants de la València renaixencista; s'hi aporten exemples contínuament i de manera justificada, per tal de mostrar al lector actual la tasca que, en el seu dia, Constantí Llobart volia materialitzar. Al llarg del llibre podem comprovar com els esforços de Llobart i Torralva estaven donant els seus fruits. De manera que el pessimisme que mostrava Llobart al primer volum del Calendari es convertí en animositat en els darrers, tot i que la tasca no havia acabat i s'havia de continuar treballant.

En conclusió, Josep Enric Estrela deixa constància a la perfecció del que Llobart tenia en ment amb la fundació de la revista *Lo Rat-Penat. Calendari llemosí*, que era que servira com a plataforma de difusió de materials aptes per a dur a terme eixa ambiciosa tasca de definició identitària que, al cap i a la fi, aglutinà tots els homes i dones de la Renaixença. I, de manera paral·lela, donar a conèixer textos i autors de la resta del domini lingüístic –especialment els d'aquells autors vinculats al procés de dinamització literària que en els primers anys de la Restauració tingué lloc a Barcelona, aglutinats en entitats com la Jove Catalunya i mitjans de difusió, com *La Renaixensa*, *Calendari Català*, *Lo Gay Saber*– i, també donar cabuda a la nova generació de poetes –no solament els valencians– que buscaven nous horitzons d'expressió literària i intel·lectual (2013: 130).